

Analysis of a model for developing women's participation in Sport for All in Iran

Manijeh Jafari¹ - Mehdi Talebpour*² - Javad Mohammadkhani³ - Vahid Saetchian⁴

1. Department of Physical Education and Sports Sciences, Ma.C., Islamic Azad University, Mashhad, Iran 2. Professor, Department of Sport Management, Faculty of Sport Sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran 3. Assistant Professor Department of Physical Education and Sports Sciences, Ma.C., Islamic Azad University, Mashhad, Iran 4. Associate Professor, Department of Sport science, Faculty of Sport Sciences and Health, Imam Reza International University, Mashhad, Iran

(Received:2025/05/17; Accepted:2025/08/07)

Abstract

This study aimed to identify the influential factors by analytically reviewing the model for developing women's participation in public sports in Iran. Using a qualitative grounded theory approach, a conceptual model was developed. The sample consisted of university professors in sports management, sports organization administrators, experts in women's public sports, and physical education instructors. Purposive sampling was used, and 14 semi-structured interviews were conducted until data saturation was achieved. Data from the interviews were analyzed through open, axial, and selective coding. The factors influencing the development of public sports for Iranian women were categorized into three dimensions: causal factors, contextual factors, and intervening conditions. The causal category contained 13 subcomponents within four main categories. The contextual factors comprised 45 subcomponents across seven main groups, and the intervening conditions included 34 subcomponents within eight key categories. A subsequent MICMAC analysis identified managerial, infrastructural, and educational factors as the most influential driving variables. In contrast, individual factors, human resources, and support mechanisms were more dependent on these macro-level structures. This classification elucidates the system's internal dynamics and provides a basis for strategic interventions. The findings offer a roadmap for relevant organizations, including the Ministry of Sports and Youth and the Ministry of Health and Medical Education. Policymaking should prioritize the influential managerial, infrastructural, and educational factors to enhance the system purposefully. Furthermore, support mechanisms and human resource structures require revision and empowerment to ensure effective integration with these core frameworks. Utilizing MICMAC analysis facilitates the formulation of coherent and sustainable policies to promote women's sports and improve public health outcomes.

Keywords

Physical health, Public Sports, Well-Being, Women's Sports.

---

* Corresponding Author: E-mail: mtalebpour@um.ac.ir

تحلیل الگوی توسعه مشارکت در ورزش همگانی بانوان ایران

منیژه جعفری^۱ - مهدی طالب‌پور^{۲*} - جواد محمدخانی^۳ - وحید ساعت‌چیان^۴

۱. گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. ۲. گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه فردوسی مشهد، خراسان رضوی، مشهد، ایران. ۳. استادیار گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. ۴. گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه بین‌المللی امام رضا (ع)، خراسان رضوی، مشهد، ایران
(تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۲۸، تاریخ تصویب: ۱۴۰۴/۰۵/۲۷)

چکیده

هدف این پژوهش شناسایی عوامل مؤثر بر الگوی توسعه مشارکت در ورزش‌های همگانی بانوان ایران بود. پژوهش حاضر با استفاده از رویکرد آمیخته (در بخش کیفی نظریه زمینه‌ای و در بخش کمی مدل معادلات ساختاری تفسیری) انجام شد. جامعه مورد مطالعه در بخش کیفی شامل اساتید مدیریت ورزشی، مدیران و کارشناسان شاغل در توسعه ورزش همگانی بانوان و سازمان‌های ورزشی و مربیان و معلمان تربیت‌بدنی در توسعه ورزش همگانی بانوان بود. نمونه‌گیری هدفمند انجام شد و در مجموع ۱۴ مصاحبه تا رسیدن به حد اشباع انجام شد. داده‌ها با استفاده از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته جمع‌آوری و با کدگذاری باز، محوری و انتخابی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در فاز کمی تحقیق، جامعه آماری شامل ۱۷ نفر از خبرگان حوزه ورزش بانوان، مدیریت ورزشی، برنامه‌ریزی اجتماعی و توسعه فرهنگی بود که دارای تجربه اجرایی و نظری مرتبط با موضوع پژوهش بودند. عوامل مؤثر بر توسعه ورزش همگانی و اقدامات ورزش در توسعه ورزش همگانی بانوان ایران در سه دسته عوامل علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر دسته‌بندی شدند. در رابطه با عوامل علی، ۱۳ زیرمجموعه و چهار دسته اصلی شناسایی شد. در خصوص عوامل زمینه‌ای، ۴۵ زیرمجموعه در ۷ دسته اصلی و با توجه به عوامل مداخله‌گر، ۳۴ زیرمجموعه زیر ۸ دسته اصلی شناسایی شدند. نتایج تحلیل MICMA در بخش کمی نشان داد که عوامل مدیریتی، زیرساختی و آموزشی به‌عنوان مؤثرترین متغیرهای هدایتگر سیستم شناسایی شدند؛ در حالی که عوامل فردی، منابع انسانی و پشتیبانی بیشتر وابسته و تأثیرپذیر از ساختارهای کلان بودند. با توجه به نتایج این پژوهش، پیشنهاد می‌شود وزارت ورزش و جوانان، برنامه‌ریزی‌های کلان خود را بر اساس عوامل مدیریتی، زیرساختی و آموزشی متمرکز کنند. با اولویت‌بخشی به این متغیرهای کلیدی، می‌توان نظام توسعه مشارکت بانوان در ورزش‌های همگانی را به‌طور هدفمند ارتقا داد. همچنین لازم است برای ارتقای اثربخشی، سازوکارهای حمایتی و منابع انسانی مورد بازنگری و توانمندسازی قرار گیرند تا تعامل مؤثر با ساختارهای مدیریتی و آموزشی فراهم شود.

واژه‌های کلیدی

سلامت جسمانی، رفاه، ورزش بانوان، ورزش همگانی.

مقدمه

دیگر از صاحب نظران ورزش همگانی را ورزشی می‌دانند که عموماً در هر شرایطی قابل اجرا است و بدون نیاز به امکانات و تجهیزات تخصصی به منظور ارتقاء سلامت، فعالیت‌های اوقات فراغت است (۴). از دیگر دلایل تشویق ورزش همگانی می‌توان به کسب انرژی و لذت، غنی‌سازی اوقات فراغت، کسب سلامت و تناسب اندام، بهبود روابط شغلی، ایجاد و گسترش ارتباطات اجتماعی، بهبود سبک زندگی، پیشگیری و درمان بیماری‌ها، بهره‌مندی از فواید ورزش، احساس شادی، خطرآفرینی اشاره کرد که شامل: تخلیه رایگان انرژی و حذف سموم، مدیریت وزن، تناسب اندام و پرورش احساسات اجتماعی است (۲).

ورزش همگانی یکی از مؤثرترین ابزارها برای ارتقای سلامت جسمی و روانی افراد جامعه است. فعالیت‌های ورزشی منظم موجب کاهش خطر ابتلا به بیماری‌های مزمن مانند دیابت نوع ۲، بیماری‌های قلبی، و چاقی می‌شود و در عین حال عملکرد سیستم ایمنی، کیفیت خواب و سطح انرژی را بهبود می‌بخشد. همچنین، ورزش با تحریک ترشح اندورفین‌ها نقش مهمی در کاهش اضطراب، افسردگی و استرس ایفا می‌کند و به افزایش اعتمادبه‌نفس و رضایت از زندگی کمک می‌نماید. در جوامعی که سبک زندگی کم‌تحرک رو به افزایش است، ورزش همگانی می‌تواند به‌عنوان راهکاری پیشگیرانه و درمانی در حوزه سلامت عمومی مورد توجه قرار گیرد (۳).

از منظر اجتماعی، ورزش همگانی بستری برای تقویت همبستگی اجتماعی، تعامل میان گروه‌های مختلف و کاهش انزوای اجتماعی فراهم می‌آورد. مشارکت در فعالیت‌های ورزشی گروهی موجب شکل‌گیری روابط مثبت، افزایش حس تعلق و ارتقای ارزش‌هایی چون همکاری، احترام و مسئولیت‌پذیری می‌شود. همچنین، ورزش همگانی می‌تواند نقش مهمی در توانمندسازی گروه‌های آسیب‌پذیر مانند سالمندان، افراد دارای معلولیت و مهاجران ایفا کند و به ایجاد جامعه‌ای فراگیر و سالم کمک نماید. در

با گسترش شهرنشینی، توسعه سیستم‌های تجاری و مکانیزه شدن فعالیت‌ها، دسترسی مردم به انواع خدمات ضروری افزایش یافته است. به موازات آن، فعالیت‌ها تخصصی‌تر و خودکارتر شده‌اند که منجر به کاهش فعالیت بدنی افراد می‌شود. ورزش در عصر حاضر جایگاه و نقش ارزشمندی در اقتصاد، سلامت، سرگرمی، آموزش، سبک زندگی نسل جوان، ارتباطات اجتماعی، پیشگیری از بیماری‌ها و پیش‌گیری از بسیاری از رذایل اجتماعی و انحرافات اخلاقی از جمله کاربردهای متعدد دیگر یافته است (۱). علاوه بر این، مهم‌ترین بخش ورزش که ارتباط تنگاتنگی با سلامت و نشاط اجتماعی دارد، ورزش همگانی یا ورزش برای همه است (۲).

برای درک مفهوم ورزش جهانی، آشنایی با مفاهیم مرتبط ضروری به نظر می‌رسد. چندین سازمان بین‌المللی مانند بخش اروپایی ورزش جهانی؛ کمیته بین‌المللی المپیک و سازمان ملل متحد، تعاریف مختلفی را برای ورزش جهانی ارائه کرده‌اند. به طور کلی ورزش همگانی مستلزم ایجاد فرصت‌ها و محیطی مطلوب از طریق همکاری همه سازمان‌های درگیر (دولتی و غیردولتی) است، به گونه‌ای که هر فرد فارغ از جنسیت، سن، توانایی‌ها، موقعیت اجتماعی - اقتصادی و نژاد بتواند در آن شرکت کند. فعالیت‌های بدنی و ورزشی با هدف بهبود سلامت، شادابی و روابط اجتماعی. همه این سازمان‌ها یک مسئولیت ملی دارند تا اطمینان حاصل کنند که هر شهروندی از حقوق برابر برای شرکت در ورزش و فعالیت‌های بدنی برخوردار است و خواستار مشارکت قابل توجه دولت و سازمان‌های غیردولتی هستند (۳).

امروزه حدود ۵۰ رشته ورزشی در سراسر جهان به عنوان ورزش‌های جهانی شناخته شده‌اند که از دویدن ملایم تا رشته‌های ورزشی المپیکی را شامل می‌شود. برخی

1. TAFISA

سطح سیاست‌گذاری، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های ورزشی عمومی و برنامه‌های آموزشی می‌تواند منجر به کاهش هزینه‌های درمانی و افزایش بهره‌وری اجتماعی شود (۴).

در سال‌های اخیر، ورزش همگانی به‌عنوان ابزاری مؤثر در ارتقای سلامت جسمی، روانی و اجتماعی زنان مورد توجه پژوهشگران و سیاست‌گذاران قرار گرفته است. با وجود تأثیرات مثبت اثبات‌شده ورزش بر سلامت زنان، مطالعات نشان می‌دهند که مشارکت بانوان در فعالیت‌های ورزشی همگانی همچنان با چالش‌هایی مواجه است. بر اساس گزارش بنیاد ورزش زنان، دختران دبیرستانی که در ورزش مشارکت دارند، احتمال بروز افسردگی، اضطراب و تصویر بدنی منفی در آن‌ها به‌طور قابل‌توجهی کمتر است و عملکرد تحصیلی بهتری نیز دارند. با این حال، موانعی چون کلیشه‌های جنسیتی، کمبود امکانات مناسب، نگرانی‌های ایمنی و نبود الگوهای زنانه در رسانه‌ها موجب کاهش مشارکت زنان در ورزش‌های عمومی شده‌اند (۵).

تفاوت‌های جنسیتی در ورزش همگانی نه‌تنها در میزان مشارکت، بلکه در نوع ورزش‌های انتخابی، سطح حمایت اجتماعی و دسترسی به منابع نیز مشهود است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که در برخی کشورها، نابرابری جنسیتی با کاهش فعالیت بدنی زنان ارتباط مستقیم دارد و زنان در محیط‌های نابرابر اجتماعی کمتر به فعالیت‌های ورزشی می‌پردازند. همچنین، نقش ورزش در توانمندسازی زنان و ارتقای سرمایه انسانی آنان به‌ویژه در حوزه‌های تحصیلی و شغلی مورد تأکید قرار گرفته است؛ به‌طوری‌که بیش از ۹۰٪ زنان در موقعیت‌های مدیریتی سابقه ورزشی داشته‌اند (۶). این یافته‌ها ضرورت طراحی سیاست‌های جامع برای رفع موانع مشارکت زنان در ورزش همگانی و ارتقای عدالت جنسیتی در حوزه سلامت و توسعه اجتماعی را برجسته می‌سازد.

در ایران سازمان‌ها و ادارات متعددی خود را مسئول ورزش همگانی می‌دانند که از آن جمله می‌توان به

فدراسیون ورزش‌های همگانی، معاونت ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان، شهرداری‌ها، وزارت آموزش و پرورش و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اشاره کرد. با این حال افراد زیادی در مقایسه با سایر کشورها در ورزش‌های همگانی شرکت نمی‌کنند. همچنین با توجه به گرایش مدیران تربیت بدنی و رسانه‌های ورزشی به ورزش قهرمانی، تاکنون توجه کمتری به ورزش همگانی شده است. در این راستا، یک مطالعه نشان داد که تنها ۲۱ درصد ایرانیان در ورزش‌های همگانی شرکت می‌کنند (۵)، حوزه‌ای که کشورهایمانند فنلاند، هلند و آلمان به ترتیب با ۸۱، ۷۷ و ۷۵ درصد پیش‌تاز هستند (۶).

فلسفه ورزش همگانی شهروندان را به ورزش و فعالیت بدنی تشویق می‌کند و از سیاست‌گذاران می‌خواهد که از موقعیت خود برای پیشبرد این هدف و فراهم کردن فرصت‌هایی برای مشارکت عمومی استفاده کنند. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که دولت‌ها باید در هنگام برنامه‌ریزی سیاست‌های بلندمدت، گسترش ورزش همگانی را در اولویت قرار دهند. در غیر این صورت، آنها باید انتظار شیوع بیماری‌های مرتبط با سبک زندگی بی‌تحرك و کم‌تحركی، غیبت از غیبت به دلیل این گونه بیماری‌ها، افزایش مرگ و میر و کاهش سلامت عمومی را داشته باشند (۶،۷). مانند هر سیستم دیگری، ورزش‌های همگانی نیز مستلزم تدوین اهداف کلی، استراتژی‌ها و برنامه‌های عملیاتی برای هدایت جهت حرکت، اجتناب از تکرار یا بیراهه رفتن و هدر دادن منابع مالی، انسانی، فیزیکی و اطلاعاتی است. یکی از مهمترین وظایف سیاستگذاران ورزش، گسترش ورزش در بین عموم مردم است. سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۳ ورزش را به عنوان یک حق اجتماعی معرفی کرد و اعلام کرد که داشتن فرصت برای شرکت در ورزش و فعالیت‌های بدنی حق هر انسانی است و دولت‌ها موظفند چنین فرصت‌هایی را برای همه فراهم کنند (۸).

همگانی دست یافت. نهایتاً سؤال نهایی پژوهش این است که الگوی مؤثر و بومی توسعه مشارکت بانوان ایرانی در ورزش‌های همگانی چه مؤلفه‌ها و سازوکارهایی دارد، و چگونه می‌توان آن را در سطوح مختلف سیاست‌گذاری، سازمانی و اجتماعی عملیاتی نمود؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با استفاده از رویکرد آمیخته (در بخش کیفی نظریه زمینه‌ای و در بخش کمی مدل معادلات ساختاری تفسیری)، مدلی مفهومی برای توسعه ورزش همگانی بانوان ایران ایجاد کرد. استفاده از روش‌های تحقیق کیفی هنگام کاوش در جنبه‌های اساسی یک پدیده و درک آن در زمینه‌های اجتماعی، انسانی و رفتاری ضروری است. روش‌های کمی محقق را به نتایج ملموس هدایت نمی‌کند، بنابراین در این پژوهش از رویکرد کیفی استفاده شده است (۹).

در بخش کیفی جامعه هدف این پژوهش شامل کلیه ذینفعان آگاه در زمینه توسعه همگانی ورزش است که به دو گروه (۱) کارشناسان و دانشمندان دانشگاهی و (۲) کارشناسان و مدیران اجرایی تقسیم شدند. در گروه اول اساتید مدیریت ورزشی و گروه دوم را مدیران، کارشناسان و مربیان تربیت بدنی ورزش بانوان، سازمان‌های ورزشی و مربیان تشکیل می‌دادند. نمونه‌گیری هدفمند بود که منجر به ثبت نام ۱۴ نفر شد که برای رسیدن به اشباع داده‌های نظری در ۱۴ مصاحبه شرکت کردند. در این رابطه گلنیز و اشتراوس (۱۹۹۴) (۱۰) بیان کردند که در یک مطالعه کیفی خوب انجام شده با رویکرد نمونه‌گیری تکاملی و متوالی، با حدود ۱۲ شرکت‌کننده به اشباع می‌رسد و تعداد شرکت‌کنندگان بعید است که از ۲۰ نفر بیشتر شود (۱۱). مشارکت‌کنندگان در بخش کیفی مطابق جدول ۱ نوشته شده‌اند:

با توجه به موارد ذکر شده، هدف این پژوهش طراحی الگویی برای توسعه ورزش و سلامت در ورزش بانوان ایران بود. ورزش بانوان ایران به عنوان مراکز مهم علمی، نقش بسزایی در توسعه و گسترش ورزش درون و برون دانشگاهی دارند. تأثیر عمیق این مراکز در داخل و خارج دانشگاه باعث شده است که به عنوان پیشگام مهم در گسترش ورزش همگانی در کشور شناخته شوند. با توجه به مزایای قابل توجه فردی و اجتماعی ورزش، باید برای توسعه فعالیت‌های ورزشی در دانشگاه‌ها، برنامه‌های علمی‌محور مناسبی در نظر گرفته شود. نبود مطالعات جامع و الگوهای توسعه‌ای در این حوزه، استفاده از همه ظرفیت‌های این دانشگاه‌ها را برای توسعه ورزش غیرممکن و پرخطر کرده است. در عصر تحولات اجتماعی و نگرش‌های نوین به سلامت عمومی، ورزش‌های همگانی به‌عنوان ابزاری برای ارتقای کیفیت زندگی، سلامت روانی و مشارکت اجتماعی شناخته شده‌اند. با این حال، علی‌رغم تدوین برنامه‌های ملی برای گسترش ورزش در میان آحاد جامعه، میزان مشارکت بانوان در ورزش‌های همگانی در ایران همچنان پایین‌تر از سطح مطلوب است. این شکاف، به دلایلی چون محدودیت‌های فرهنگی، نبود زیرساخت مناسب، نبود مشوق‌های پایدار، و فقدان مدل‌های مشارکتی اثربخش بازمی‌گردد. مطالعات پیشین اغلب به‌صورت مقطعی به موانع فردی و اجتماعی پرداخته‌اند، اما آنچه همچنان در ادبیات موجود مغفول مانده، تحلیل جامع و نظام‌مند از «الگوی توسعه مشارکت» در ورزش‌های همگانی بانوان است؛ الگویی که عوامل ساختاری، نهادی، فرهنگی، و انگیزشی را در تعامل با یکدیگر بررسی کند. علاوه بر این نبود چارچوبی که از منظر راهبردی و عملیاتی قابل‌اجرا باشد، کمبودی محسوب می‌شود که پژوهش حاضر قصد دارد به آن پاسخ دهد. در واقع، پرسش اصلی آن است که چگونه می‌توان با تحلیل عوامل تأثیرگذار، به طراحی الگویی بومی، عملیاتی و زمینه‌محور برای توسعه مشارکت زنان ایرانی در ورزش‌های

جدول ۱. مشارکت کنندگان در پژوهش

کد مصاحبه	جنسیت	سن	سطح تحصیلات	تجربه کاری	زمینه فعالیت			
P۱	مؤنث	۴۲	کارشناسی ارشد از پیشگیری و اصلاح آسیب	۱۷	مربی و مربی ورزشی در ورزش بانوان	مدیران و کارشناسان سازمان های ورزشی	عضو دانشکده در حوزه مدیریت ورزشی	مدیران یا کارشناسان آموزش و پرورش در دانشگاه ها
P۲	مرد	۴۵	کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی	۲۲				•
P۳	مؤنث	۴۰	Ph.D در رشته مدیریت ورزشی (دانشجویی)	۱۲				•
P۴	مرد	۵۳	Ph.D در مدیریت ورزشی	۱۸			•	•
P۵	مرد	۳۸	Ph.D دانشجوی رشته فیزیولوژی ورزشی	۱۰		•		
P۶	مرد	۳۵	Ph.D دانشجوی رشته مدیریت ورزشی	۷				•
P۷	مرد	۳۲	کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی	۷	•			
P۸	مرد	۵۰	کارشناسی ارشد تربیت بدنی	۲۳		•		
P۹	مرد	۵۳	Ph.D در مدیریت ورزشی	۲۱			•	
P۱۰	مرد	۴۱	Ph.D در مدیریت ورزشی	۸			•	
P۱۱	مؤنث	۴۵	Ph.D در فیزیک پزشکی	۱۰				•
P۱۲	مؤنث	۳۵	Ph.D در فیزیولوژی ورزشی	۱۱	•			
P۱۳	مرد	۲۹	لیسانس تربیت بدنی و علوم ورزشی	۳				•
P۱۴	مرد	۳۸	دکتری مدیریت ورزشی	۴			•	

کتابها و مقالات فارسی و انگلیسی برای بررسی مبانی نظری و پیشینه تحقیقات قبلی با استفاده از مطالعات کتابخانه ای بررسی شدند. سپس از این منابع به عنوان راهنمای انجام مصاحبه در مرحله دوم تحقیق استفاده شد.

محقق برای توسعه ابزار تحقیق در گام اول مطالعه (مرور ادبیات)، مطالعات مربوطه را بررسی کرده و مؤلفه های اصلی و تأثیرگذار توسعه ورزش در توسعه ورزش همگانی بانوان را شناسایی کرد. وبسایتها، پورتال های اطلاعاتی،

پایایی بازآزمایی، تعدادی از مصاحبه‌ها به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و هر کدام دو بار در یک بازه زمانی کوتاه و مشخص کدگذاری شدند. کدهای شناسایی شده برای هر مصاحبه در دو نوبت با هم مقایسه شدند و از روش آزمون مجدد برای تعیین ثبات فرایند کدگذاری استفاده شد. این روش در معرض تأثیر تمرین (تجربه) و حافظه رمزگذار است که ممکن است منجر به تغییر در قابلیت اطمینان فرایند کدگذاری شود. در هر یک از مصاحبه‌ها، کدهای مشابه شناسایی شده در دو نوبت به‌عنوان «توافق» و کدهای غیرمشابه به‌عنوان «اختلاف» شناسایی شدند. جدول ۲ روش مورد استفاده برای محاسبه پایایی بین کدهای شناسایی شده توسط محقق را خلاصه می‌کند.

جدول ۲. محاسبه پایایی مصاحبه با استفاده از روش آزمون مجدد

خبر	عنوان مصاحبه	کل کدها	کل توافقات	کلی اختلاف نظر	قابلیت اطمینان تست - آزمون مجدد (%)
۱	P۱	۳۶	۱۴	۳	۹۰
۲	P۶	۲۱	۸	۶	۷۷
۳	P۱۱	۱۹	۱۰	۳	۸۴
	مجموع	۷۶	۳۲	۱۲	۸۴

می‌تواند در طول فرآیند جمع آوری داده‌ها انجام شود زیرا تجزیه و تحلیل نهایی کار سنگین و دشواری است (۱۲). بنابراین، طراحی یک روش سیستماتیک برای دسته‌بندی داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه و سپس تبدیل آنها به کد حائز اهمیت است. با استفاده از یک الگوی کدگذاری پارادایمی مبتنی بر نظریه داده، الگویی که از طریق یک فرآیند کدگذاری سیستماتیک ایجاد می‌شود که شامل سه مرحله است: کدگذاری باز، محوری و انتخابی (۱۳). در مرحله سوم کدگذاری (یعنی کدگذاری انتخابی)، محقق نظریه‌ای را در مورد رابطه بین مفاهیم به دست آمده در پارادایم کدگذاری محوری ایجاد می‌کند. در واقع این مرحله فرآیند یکپارچه سازی و بهبود تئوری است (۱۴، ۱۵). همانطور که در بالا توضیح داده شد، در گام اول پژوهش از روش‌های تحلیل کیفی داده‌ها بر اساس مصاحبه عمیق

مصاحبه یکی از رایج‌ترین روش‌های جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از نظریه زمینه‌ای است. در این پژوهش، محقق علاوه بر یادداشت‌برداری، از مصاحبه‌شونده اجازه ضبط مصاحبه را با استفاده از دستگاه ضبط صوت تخصصی گرفت. با شرکت‌کنندگان احتمالی تماس گرفته شد و با کسانی که مایل به شرکت بودند در زمان و مکان تعیین شده مصاحبه شد. در همین راستا در ابتدا راهنمای فرایند مصاحبه برای شرکت‌کننده ارسال شد که شامل عنوان، اهداف و سؤالات کلی مصاحبه جهت آشنایی وی با موضوع مورد بحث بود. به‌منظور سنجش پایایی فرایند تحقیق و مصاحبه از پایایی آزمون - بازآزمایی استفاده شد. به‌منظور محاسبه

همانطور که در جدول ۲ نشان داده شده است، تعداد کل کدهای شناسایی شده در دو نوبت در یک بازه زمانی ۳۰ روزه ۷۶ مورد بود که در مجموع ۳۲ توافق و ۱۲ اختلاف بین کدها وجود داشت. پایایی آزمون بازآزمایی مصاحبه‌های انجام شده در این پژوهش با استفاده از فرمول ارائه شده ۸۴ درصد بود. از آنجایی که این سطح از قابلیت اطمینان بالاتر از ۶۰ درصد بود (۱۰)، قابلیت اطمینان فرآیند کدگذاری قابل قبول بود. به‌منظور سنجش اعتبار این پژوهش، محقق استانداردهای اعتبارسنجی را در یک فرآیند هفت مرحله‌ای شامل انتخاب موضوع، طراحی سؤالات و اهداف تحقیق، مصاحبه، تکرار کدهای مهم و کلیدی مصاحبه، تجزیه و تحلیل پاسخ‌ها، تأیید نتایج، پیروی کرد. جمع آوری داده‌ها و گزارش یا ارائه داده‌ها به مخاطبان. تجزیه و تحلیل داده‌ها در مطالعات کیفی

استفاده شد. در این مرحله از الگوهای کدگذاری باز، محوری و انتخابی برای تجزیه و تحلیل و دسته‌بندی داده‌ها استفاده شد و با تحلیل روابط بین مفاهیم پدید آمده بر اساس مدل نظریه زمینه‌ای، نظریه تهیه و توسعه یافت.

در این پژوهش، به منظور کشف روابط علی میان مؤلفه‌ها و مقوله‌های شناسایی شده در زمینه توسعه مشارکت بانوان در ورزش‌های همگانی در ایران، از روش مدل‌سازی تفسیری - ساختار یا ISM بهره‌گیری شده است. این روش از جمله رویکردهای سیستم محور در تحلیل ساختار مسائل پیچیده محسوب می‌شود و با ایجاد ماتریسی از تعاملات میان متغیرها، سطح‌بندی منطقی عناصر دخیل را امکان‌پذیر می‌سازد. در این فرایند، به جای اتکا صرف به داده‌های آماری، منطق خبرگی و قضاوت متخصصان در تعیین روابط پیش‌نیاز و وابسته بین مؤلفه‌ها نقش محوری دارد.

در فاز کمی تحقیق، جامعه آماری شامل ۱۷ نفر از خبرگان حوزه ورزش بانوان، مدیریت ورزشی، برنامه‌ریزی اجتماعی و توسعه فرهنگی بود که دارای تجربه اجرایی و نظری مرتبط با موضوع پژوهش بودند. این افراد به صورت هدفمند و با توجه به معیارهایی چون حداقل پنج سال سابقه، اشراف به سیاست‌گذاری ورزش‌های همگانی و آشنایی با تحلیل‌های سیستمی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها در این مرحله، پرسشنامه‌ای ساخت‌یافته بود که شامل ۱۴ مؤلفه کلیدی استخراج شده از مرحله کیفی تحقیق و مقوله‌بندی نظری پیشین بود. از مشارکت‌کنندگان خواسته شد تا با استناد به دستورالعمل جدول ارتباطات (جدول ۲)، نوع رابطه بین هر جفت مؤلفه را مشخص کنند (شامل وجود یا نبود رابطه، و جهت‌گیری علی آن).

اطلاعات حاصل از تکمیل پرسشنامه‌ها به منظور تشکیل «ماتریس خود - تعامل ساختاری» (SSIM) به کار رفت و سپس با تبدیل ماتریس به فرم دودویی (ماتریس

دسترسی اولیه)، سطح‌بندی مؤلفه‌ها با استفاده از الگوریتم ISM انجام شد. مراحل تحلیل شامل محاسبه ماتریس دسترسی نهایی، تعیین جایگاه هر مؤلفه در سطوح سلسله‌مراتبی، و ترسیم مدل ساختاری نهایی به صورت گرافیکی جهت‌دار و سلسله‌مراتبی بود. خروجی تحلیل ISM، تصویری ساختاری از روابط میان مؤلفه‌ها ارائه کرد که منجر به شناسایی مؤلفه‌های «رانشی (تأثیرگذار)»، «وابسته»، «مرتبط» و «مستقل» شد.

نتایج حاصل از این روش نه تنها امکان شناخت عمیق‌تری از جایگاه علی و نقشی هر مؤلفه در توسعه مشارکت ورزش بانوان را فراهم ساخت، بلکه مبنایی برای طراحی راهبردهای اجرایی و مداخله‌های سیاستی هدفمند در این حوزه ایجاد کرد. استفاده از روش ISM در این تحقیق، به دلیل قابلیت آن در تحلیل روابط چندسطحی و پیچیده، موجب ارتقای اعتبار نظری مدل مفهومی نهایی پژوهش شده است.

یافته‌ها

جدول ۱ شرح مختصری از ویژگی‌های جمعیتی شناختی شرکت‌کنندگان از جمله جنسیت، سن، سطح تحصیلات، سابقه کار و زمینه فعالیت آن‌ها را ارائه می‌دهد. نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که ۱۴ مصاحبه‌شونده شامل ۱۱ مرد (۷۸/۵۷ درصد) و ۳ زن (۲۱/۴۳ درصد) بودند. از نظر سنی، ۱ نفر (۱۴،۲۹٪) زیر ۳۰ سال سن داشتند. ۳۵،۷۱٪ (۵ نفر) بین ۳۰ تا ۳۹ سال بودند. ۳۵،۷۱ درصد (۵ نفر) بین ۴۰ تا ۴۹ سال و ۲۱،۴۳ درصد بقیه (۳ نفر) بالای ۴۹ سال سن داشتند. از نظر سطح تحصیلات، ۱ نفر (۷/۱۴٪) دارای مدرک لیسانس بودند، ۲۸،۵۷٪ (۴ نفر) دارای مدرک کارشناسی ارشد بودند، ۲۱،۴۳٪ (۳ نفر) دکترا بودند. بانوان شاغل و ۴۲/۸۶ درصد (۶ نفر) دارای مدرک فوق لیسانس بودند. همچنین ۳۵،۷۱ درصد (۵ نفر)

همان‌طور که در جدول ۳ نشان داده شده است، تحلیل کیفی داده‌ها نشان داد که عوامل مؤثر بر توسعه ورزش همگانی بانوان ایران را می‌توان در سه دسته عوامل علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر طبقه‌بندی کرد. در رابطه با عوامل علی، ۱۳ زیرمجموعه و چهار دسته اصلی شناسایی شدند. از نظر عوامل زمینه‌ای، ۴۵ زیرمجموعه تحت ۷ طبقه اصلی و در مورد عوامل مداخله‌گر، ۳۴ زیرمجموعه و ۸ طبقه اصلی شناسایی شدند.

کمتر از ۱۰ سال سابقه کار، ۴۲٫۸۶ درصد (۶ نفر) بین ۱۰ تا ۲۰ سال سابقه کار و ۲۱٫۴۳ درصد بقیه (۳ نفر) بیش از ۲۰ سال سابقه کار داشتند. از بین شرکت‌کنندگان، ۴۲٫۸۶٪ (۶ نفر) مدیران تربیت بدنی یا کارشناسان ورزش بانوان بودند. ۲۸٫۵۷٪ (۴ نفر) از اعضای هیات علمی رشته مدیریت ورزشی بودند. ۱۴٫۲۹ درصد (۲ نفر) مدیران یا کارشناسان سازمان‌های ورزشی و ۱۴٫۲۹ درصد (۲ نفر) مربی یا مربی ورزشی در ورزش بانوان بودند. برای به دست آوردن داده‌ها، محقق پس از بررسی و مطالعه ادبیات در گام اول، مصاحبه حضوری با مصاحبه‌شوندگان انجام داد.

جدول ۳. عوامل مؤثر بر توسعه ورزش همگانی بانوان ایران

موضوع(های)	موضوعات فرعی	مفاهیم اصلی
عوامل علی	عوامل فردی	عدم حضور بانوان در ورزش
		مشارکت ناکافی مدیران و کارکنان در ورزش
		ورزش یک عادت روزمره در بین بانوان و کارمندان نیست.
	عوامل مدیریتی	سردرگمی مدیران ارشد وزارت ورزش و جوانان
		فقدان برنامه منظم و منسجم توسعه ورزش در وزارت ورزش و جوانان
		تعدد سازمان‌ها و مدیران
		شکاف بین مجریان و مدیران ارشد
	عوامل مرتبط با سلامت	افزایش بیماری‌های مرتبط با بی‌حرکتی
		افزایش اضافه‌وزن و چاقی
		افزایش ناهنجاری‌های اسکلتی در زنان
عوامل زمینه‌ساز	فشارهای روانی بر بانوان به دلایلی مانند دوری از خانواده	
	وجود استعدادهای ورزشی در سالیان اخیر در بانوان	
	وجود تجهیزات و امکانات لازم برای ورزش	
	فرهنگ ورزش در خانواده	
	سواد ورزشی در بین بانوان و کارکنان	
	درک فواید و ضرورت ورزش	
	توانایی‌های فیزیکی و مهارتی بانوان	
	درک بانوان از الگوهای رشد ورزشی	
	عوامل زمینه‌ای	انتظارات بانوان و کارکنان از اهداف و نیازهای ورزشی
		مهارت‌های اجتماعی بانوان و کارکنان
آگاهی بانوان و کارکنان از دستاوردهای ورزشی		
انتظارات بانوان شاغل و کارکنان از الزامات و معیارهای ورزشی		
نگرش والدین نسبت به فعالیت‌های ورزشی دانش‌آموزان		
توجه به زیرساخت‌های ورزشی برای بانوان		
پذیرش جامعه و دانشگاه از ورزش بانوان		
سهم زنان از بودجه ورزش دانشگاه		
بودجه اختصاص‌یافته به ورزش بانوان		

موضوع(های)	موضوعات فرعی	مفاهیم اصلی
		رتبه‌بندی زنان به‌عنوان مدیران ورزشی در دانشگاه‌ها و وزارتخانه‌ها
		مشارکت ورزش بانوان در فعالیت‌های ورزشی
		هزینه‌های خدمات ورزشی بر اساس ارزش درک شده
		نرخ تورم در کشور
		توجه خیرین به حمایت مالی از ورزش در دانشگاه‌ها
		توجه خانواده‌ها به هزینه‌ها و سرمایه‌گذاری در ورزش
		هزینه تجهیزات و لوازم ورزشی
		ساختار ورزش در ورزش بانوان
		سیاست‌های کشور در خصوص توسعه همه‌جانبه عدالت آموزشی و ورزشی
		اولویت‌بندی ورزش و فعالیت‌های بدنی در وزارتخانه‌ها و دانشگاه‌ها
		جداسازی ورزش همگانی و قهرمانی
		ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در مورد فعالیت‌های ورزشی بدنی
		طرح‌های پارک بانوان
زمینه‌های سازه‌ای		فضای مناسب برای تربیت‌بدنی در ساعات مدرسه
		وجود ایستگاه‌های سلامت در فضای سبز و پارک‌ها
		کمیت و کیفیت اماکن ورزشی
		جذابیت فضاهای ورزشی (طراحی، رنگ، معماری)
		توجه به زیرساخت‌های ورزشی برای افراد دارای معلولیت
		فضاهای ورزشی ویژه بانوان
زمینه‌های زیرساختی		وضعیت محیط‌های طبیعی ترویج‌کننده فعالیت‌های ورزشی در منطقه (کوه‌ها، جنگل‌ها، رودخانه‌ها)
		توزیع عادلانه امکانات و تجهیزات ورزشی در دانشگاه‌های سراسر کشور
		ایمنی و امنیت اماکن ورزشی
		نگرش مدیران وزرا و دانشگاه‌ها نسبت به ورزش
		سواد ورزشی در بین مدیران، کارکنان و اساتید
		نحوه تفکر و فلسفه ورزش دانشگاهی در بین برنامه‌ریزان
زمینه‌های مدیریتی		سطح حمایت رسانه‌های محلی و منطقه‌ای از فعالیت‌های ورزشی دانشگاه
		میزان حمایت شهرداری‌ها، فرمانداری‌ها و شوراهای شهر از تربیت‌بدنی در دانشگاه‌ها
		حمایت وزارت ورزش و جوانان
زمینه‌های پشتیبانی		سطح حمایت والدین برای توسعه و ترویج فعالیت‌های ورزشی
		میزان حمایت‌های خیریه و محلی برای ارتقای تربیت‌بدنی و ورزش در دانشگاه‌ها
		تابلوها یا اطلاعیه‌های نصب شده در دانشگاه‌ها که ضرورت و فواید ورزش را برجسته می‌کند
		فیلم‌های مستند کمیت و کیفیت ورزش بانوان
		تعداد مجلات ورزشی منتشر شده توسط ورزش بانوان
فعالیت‌های اطلاع‌رسانی و رسانه‌ای		پوشش رسانه‌ای مسابقات و فعالیت‌های ورزشی بانوان
		همکاری وزارت ورزش و جوانان و شبکه ملی رادیو و تلویزیون برای پخش برنامه‌های آموزشی و ورزشی در خانواده‌ها
		تعداد کمپ‌های ورزشی تفریحی مختص کارکنان و بانوان
عوامل مداخله‌گر		تعداد دانشگاه‌های میزبان مسابقات قهرمانی
		تعداد دانشگاه‌های میزبان کنفرانس‌ها و مسابقات ورزشی
ارتباط		ارتباط بین دانشگاه‌ها و همه دست‌اندرکاران ورزش دانشجویی
		همکاری بین ورزش بانوان و سازمان‌های محلی مربوطه (مانند شهرداری‌ها و باشگاه‌های ورزشی).
فعالیت‌های سازمانی		وجود قوانین اجباری ورزش برای بانوان و کارمندان
		دسترسی افراد به اماکن ورزشی
		وجود طرح‌های تشویقی برای افزایش مشارکت کارکنان و بانوان در فعالیت‌های ورزشی

مفاهیم اصلی	موضوعات فرعی	موضوع(های)
اختصاص روزهای ویژه در سال به نام «روز ورزش دانشگاهی» خرید امکانات و تجهیزات ورزشی مخصوص بانوان شاغل و کارمندان حضور نمادین نخبگان ورزش ملی در برنامه‌های ورزشی دانشگاهی	فعالیت‌های متقاعدکننده	حضور رسانه‌های علاقه‌مند
		حضور اساتید دانشگاه در برنامه‌های ورزشی دانشگاه
		اعتبارسنجی سلامت ورزش توسط مدیران دانشگاه
عدالت در توزیع اماکن و تجهیزات ورزشی در دانشگاه‌های سراسر کشور ایمنی و امنیت اماکن ورزشی تدریس دروس تربیت‌بدنی توسط نخبگان ورزشی و ورزشکاران صاحب‌نام حضور نخبگان ورزش ملی در سطوح عملیاتی این وزارتخانه حضور چهره‌های معروف ورزشی به‌عنوان مربی و کارشناس ورزشی در دانشگاه‌ها	اعتبارسنجی	مربیان متخصص با انگیزه و در دسترس
		تعداد مربیان متخصص
		کیفیت و کمیت برنامه‌های تربیت‌بدنی دانش‌آموزان
نوع ورزش ارائه شده به دانش‌آموزان کاهش هزینه‌ها یا ارائه کلاس‌های آموزش ورزشی رایگان دوره‌های آموزشی ورزشی برای کارکنان	نیروی انسانی	سیستم‌های استعدادیابی
		روش‌های تدریس به کار گرفته شده توسط اساتید و مربیان ورزش
		سیستم‌های ارزیابی
استانداردهای ارزشیابی برای ارزشیابی دانش‌آموزان سیستم‌های بازخورد ورزشی	نظارت و ارزیابی	

عادلانه تجهیزات و امکانات ورزشی، پرورش فلسفه برنامه‌ریزی ورزشی در دانشگاه‌ها، حمایت‌های دولتی از سوی وزارت ورزش و جوانان، کیفیت و کمیت برنامه‌های تربیت‌بدنی ارائه شده به بانوان شاغل، پوشش رسانه‌ای رویدادهای ورزشی در ورزش بانوان، میزبانی رویدادهای ورزشی ملی توسط ورزش بانوان و همکاری با سازمان‌های محلی. مانند شهرداری‌ها و باشگاه‌های ورزشی.

تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیقات کمی

در این تحقیق پس از استخراج کدها و شناسایی مؤلفه‌ها و مقوله‌های مرتبط، از این روش برای کشف رابطه علی بین مؤلفه‌ها استفاده شد. مدل‌سازی تفسیری - ساختاری (ISM) یک فرایند یادگیری تعاملی است که در آن مجموعه‌ای از متغیرهای مرتبط مستقیم و غیرمستقیم در یک مدل جامع، سیستماتیک و چندسطحی ساختاریافته

بر اساس مطالعات انجام شده، یکی از عوامل زمینه‌ای که می‌تواند در توسعه ورزش همگانی بانوان تأثیر بگذارد، عدم مشارکت و علاقه بانوان شاغل به ورزش است. این عوامل می‌تواند مانع توسعه ورزش در کشور شود. سردرگمی مدیران ارشد وزارت ورزش و جوانان و عدم شفافیت آن‌ها و پیروی از یک‌جهت خاص می‌تواند بر توسعه ورزش همگانی بانوان تأثیر منفی بگذارد. عدم فعالیت بدنی و ورزش می‌تواند منجر به افزایش ناهنجاری‌های اسکلتی در بانوان شود. شناسایی و حمایت از ورزشکاران مستعد در بین بانوان شاغل، نگرش به ورزش بانوان و استقبال و حمایت جامعه و دانشگاه‌ها از ورزش بانوان، حمایت مالی دولتی و غیردولتی از ورزش، اولویت‌بندی از دیگر عواملی که می‌تواند بر توسعه ورزش همگانی بانوان تأثیرگذار باشد. توسعه ورزش توسط مدیران، وزرا و دانشگاه‌ها، در دسترس قرار دادن اماکن ورزشی برای بانوان دارای معلولیت، توزیع

توزیع شد. به منظور تعیین روابط درونی شاخص‌ها، از کارشناسان خواسته شد تا بر اساس توضیحات جدول ۲، روابط بین مقوله‌ها را تعیین کنند. در جدول ۴ نوع روابط در شکل‌گیری ماتریس نشان داده شده است:

و برای حل مسائل پیچیده تصمیم‌گیری و شناسایی روابط بین عناصر استفاده می‌شود. برای انجام آزمون، پرسش‌نامه‌ای در قالب ۱۴ مؤلفه تأثیرگذار بر یکدیگر به منظور تشکیل ماتریس خود-تعامل ساختاری بین ۱۷ خبره

جدول ۴. روابط در شکل‌گیری ماتریس خود-تعامل ساختاری

نماد	مفهوم
۱	سطرها به ستون منتهی می‌شوند
-۱	ستون به ردیف منتهی می‌شود
۲	هر دو روی هم تأثیر می‌گذارند
۰	هیچ‌کدام از آنها هیچ تأثیری بر دیگری ندارد

جدول ۵. ماتریس SSM

Management education	Educational programs and courses	Workplace	Volunteering	Research activities	Organizational activities	Communication	Management and media activities	Supporting fields	Management fields	Information fields	Structural fields	Individual and family concerns	Health-related factors	Health-related factors	Management factors	Individual factors
-1	2	-1	2	0	1	1	0	1	1	0	2	2	1	1	0	-1
1	2	2	-1	-1	-1	-1	0	0	1	-1	0	2	2	0	0	-1
1	-1	1	0	0	0	1	1	0	-1	1	0	-1	2	0	-1	-1
-1	0	1	1	1	1	-1	1	1	2	-1	-1	-1	2	2	2	-2
2	-1	-1	-1	0	0	-1	2	-1	-1	-1	-1	2	1	2	2	-2
2	1	-1	2	2	2	0	2	1	1	1	1	1	0	0	0	0
-1	-1	-1	1	1	1	1	-1	1	1	-1	-1	1	-1	-1	-1	-1
0	0	-1	1	2	2	-1	2	-1	-1	-1	-1	1	2	1	-1	-1
2	-1	-1	1	1	2	-1	2	1	-1	-1	-1	1	-1	0	0	-1
1	0	1	-1	-1	-1	0	2	2	2	1	1	2	2	-1	0	0
0	0	0	1	1	-1	0	1	1	1	-1	0	1	1	-1	1	-1
2	2	0	0	0	0	1	1	2	2	-1	2	0	-1	0	1	-1
-1	-1	1	1	0	-1	1	-1	2	-1	2	0	-1	0	1	0	0
1	0	-1	1	-1	0	-1	1	-1	-1	-1	2	1	-1	0	1	2
1	1	1	-1	-1	0	0	-1	1	1	1	1	1	-1	-1	2	1
1	0	-1	1	1	2	0	0	1	0	1	1	1	0	1	2	2
1	-1	-1	-1	1	2	0	-1	2	1	2	2	1	-1	-1	-1	1

حالت در هر خانه نمادی که بیشترین تکرار را در بین پاسخ‌ها داشته باشد به عنوان خروجی نهایی جدول انتخاب شد. سپس با استفاده از این ماتریس، دستیابی اولیه و ماتریس دستیابی نهایی مطابق جداول ۴ و ۵ استخراج شد.

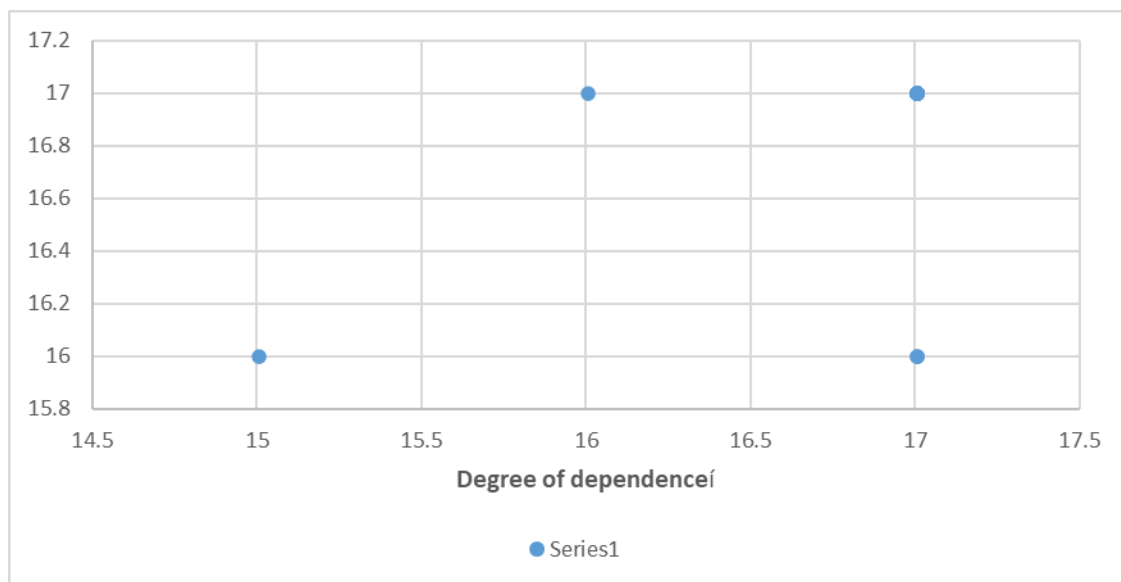
در جدول ۵ ماتریس روابط بین متغیرها با توجه به توضیحات قبلی مشخص شد. هر یک از کارشناسان نمادی را به این ماتریس اختصاص داده‌اند و با توجه به شاخص

جدول ۶. ماتریس دسترسی اولیه

Management education	Educational programs and courses	Workplace	Volunteering	Research activities	Organizational activities	Communication	Management and media activities	Supporting fields	Management fields	Information fields	Structural fields	Individual and family concerns	Health-related factors	Health-related factors	Management factors	Individual factors
0	1	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	0
1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0
1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0
0	0	1	1	1	0	1	0	1	1	0	0	1	0	1	1	1
1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1
1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0
0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0	1	0
0	0	0	1	1	1	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0
1	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0
1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0
0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	0
1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	0	0	0	1	1
1	0	0	0	1	1	0	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1
1	0	0	0	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1
0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1

۱۶	۱۵	ارتباطات	۱۱
۱۷	۱۷	فعالیت‌های سازمانی	۱۲
۱۶	۱۷	فعالیت‌های ترغیبی	۱۳
۱۷	۱۷	اعتبارسنجی	۱۴
۱۷	۱۷	منابع انسانی	۱۵
۱۷	۱۷	برنامه‌ها و محتوای آموزشی	۱۶
۱۷	۱۷	پایش و ارزیابی	۱۷

نمودار ۱. تحلیل MICMAC

عوامل مدیریتی و ساختاری نقش کلیدی در جهت‌دهی به سیستم دارند؛ میزان نفوذ آن‌ها بالا و وابستگی‌شان پایین است، بنابراین در بخش رانشی یا تأثیرگذار نمودار دسته‌بندی می‌شوند. این عوامل سیاست‌ها را تعیین کرده و چارچوب اجرایی را مشخص می‌سازند.

عوامل زیربنایی و ساختاری اغلب در ناحیه مرتبط نمودار قرار دارند؛ زیرا هم نقش تأثیرگذار دارند و هم به‌شدت از تصمیمات مدیریتی و شرایط محیطی تأثیر می‌پذیرند. همین ویژگی، این عوامل را بسیار حساس و کلیدی می‌سازد، به‌ویژه در توسعه و تحول زیرساخت‌ها. در همین راستا، حوزه اطلاع‌رسانی و رسانه‌ای نیز در تعامل مستمر با سایر اجزای سیستم قرار دارد. تأثیر آن بر رفتار اجتماعی و پذیرش سیاست‌ها بسیار پررنگ است و متقابلاً

در این تحلیل گسترده از جدول عوامل مؤثر، از روش MICMAC بهره گرفته شده تا روابط ساختاری میان متغیرها شناسایی شود. این روش مبتنی بر تعیین میزان نفوذ و وابستگی متغیرهاست و هدف اصلی آن آشکارسازی نقش هر عامل در پویایی سیستم است. جدول ارائه‌شده حاوی مجموعه‌ای از متغیرهاست که در حوزه‌های گوناگون نظیر فردی، مدیریتی، زیرساختی، رسانه‌ای، حمایتی، آموزشی و منابع انسانی دسته‌بندی شده‌اند.

عوامل فردی و خانوادگی به‌عنوان عناصر تأثیرپذیر شناخته می‌شوند؛ آن‌ها از ساختارهای کلان، سیاست‌گذاری‌ها، آموزش و حتی رسانه‌ها تأثیر می‌پذیرند و بیشتر در ناحیه وابسته نمودار قرار می‌گیرند. در مقابل،

ناشی از بی‌حرکی، نقش اساسی ایفا می‌کنند. این عوامل در بستری از شرایط زمینه‌ای شامل محدودیت‌های اقتصادی، نگرش‌های فرهنگی و کاستی‌های زیرساختی تشدید می‌شوند. در این میان، مطابق یافته‌ها عوامل مداخله‌گر همچون ضعف در اطلاع‌رسانی، نبود ارتباط مؤثر بین نهادهای مرتبط و کمبود برنامه‌های تشویقی، به عنوان موانعی در مسیر اجرای راهکارها عمل می‌کنند. در بخش کمی نیز نتایج نشان داد که عوامل مدیریتی، زیرساختی و آموزشی به‌عنوان مؤثرترین متغیرهای هدایتگر سیستم شناسایی شدند؛ درحالی‌که عوامل فردی، منابع انسانی و پشتیبانی بیشتر وابسته و تأثیرپذیر از ساختارهای کلان بودند.

در تبیین این یافته‌ها در مطالعات پیشین از جمله عوامل علی شناسایی شده به عواملی همچون: مشارکت اندک گروه‌های مختلف در برنامه‌های اجراشده، شیوع بیماری‌های گوناگون در میان ایرانیان به دلیل عدم حضور در ورزش همگانی، و فقدان وحدت ملی برای ترغیب مردم به مشارکت در این حوزه اشاره شده است. همچنین، عادت نداشتن به ورزش همگانی به عنوان یک فعالیت روزمره، فرصت‌های ارزشمند ناشی از حضور در این ورزش‌ها و سردرگمی موجود در سطح مدیریت کلان ورزش همگانی ایران از دیگر عوامل تأثیرگذار بودند (۱۶).

همچنین نتایج مطالعه زیتونلی و همکاران (۲۰۱۵) نشان داد که عوامل ورزشی و روانشناختی، کمبودهای اجتماعی و فرهنگی و عوامل اقتصادی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر رشد و توسعه ورزش همگانی در میان سالمندان و زنان سالم استان ایلام هستند (۱۷). یافته‌های رحیمی و همکاران (۱۳۹۶) نیز نشان داد که عوامل ساختاری، زمان، عوامل مدیریتی و عوامل فردی و فرهنگی برای پسران و عوامل ساختاری، عوامل مدیریتی، زمان و عوامل فرهنگی و فردی برای دختران به ترتیب دارای بالاترین اولویت در راستای تقویت مشارکت ورزشی هستند (۱۸).

از تغییرات سیستم تأثیر می‌پذیرد؛ بنابراین این دسته نیز در ناحیه مرتبط جای می‌گیرد.

عوامل حمایتی و تأیید همچون نظام اعتباردهی و پشتیبانی نهادی، وابسته به ساختارها و تصمیمات کلان هستند. آن‌ها به طور مستقیم تصمیم‌گیرنده نیستند؛ اما نقش مهمی در تثبیت سیاست‌ها و تأمین مشروعیت دارند؛ از این رو در ناحیه وابسته نمودار دسته‌بندی می‌شوند. برنامه‌های آموزشی و ارزیابی عملکرد، بسته به سطح دخالت و سیاست‌گذاری، می‌توانند هم در ناحیه تأثیرگذار و هم در ناحیه مرتبط قرار گیرند. این عوامل در تربیت نیروی انسانی و بهینه‌سازی عملکرد نقش جدی دارند. عامل منابع انسانی نیز با توجه به سطح توانمندی، زیرساخت‌ها و آموزش، جایگاهی بین ناحیه وابسته و مرتبط دارد. این عامل به طور مستقیم بر کیفیت اجرای سیاست‌ها و موفقیت برنامه‌ها اثرگذار است.

در مجموع، این تحلیل نشان می‌دهد که سیستم مورد بررسی از مجموعه‌ای از عوامل با درجات مختلفی از نفوذ و وابستگی تشکیل شده است. شناخت جایگاه هر عامل در نمودار MICMAC، به پژوهشگر اجازه می‌دهد تا نقاط قوت و ضعف، همچنین عوامل کلیدی و حساس سیستم را شناسایی کرده و در طراحی راهبردهای آتی نقش مؤثری ایفا کند

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه ورزش همگانی و بهزیستی در ورزش بانوان ایران بود. نتایج تحلیل کیفی عوامل مؤثر بر توسعه ورزش همگانی بانوان نشان می‌دهد که این پدیده تحت تأثیر متقابل عوامل چندلایه‌ای قرار دارد. در سطح علی، عواملی همچون مشارکت ناکافی مدیران، عدم نهادینه شدن ورزش در سبک زندگی روزمره، و سردرگمی در سطوح مدیریت کلان، به همراه دغدغه‌های سلامت محور مانند افزایش بیماری‌های

بر اساس پژوهش دیگری، موانع توسعه فعالیت‌های ورزشی در سه دسته اصلی مدیریتی، زیرساختی، و موانع مربوط به ورزشکاران و مسابقات دسته‌بندی شده‌اند. علاوه بر این، بررسی دقیق‌تر، طیف وسیع‌تری از چالش‌ها را آشکار می‌سازد. ضعف در ابعاد فرهنگی و اقتصادی به‌عنوان بستری است که سایر موانع را تشدید می‌کند. از سوی دیگر، نبود برنامه‌های متنوع و جذاب همراه با تجهیزات ورزشی ناکافی و نامناسب، انگیزه مشارکت را کاهش می‌دهد. همچنین، مشغله‌های روزانه افراد، کمبود نیروی انسانی متخصص و ضعف در نظام اطلاع‌رسانی درباره فواید ورزش، به ترتیب از منظر فردی، ساختاری و آگاهی‌بخشی، مانع گسترش ورزش همگانی هستند. در نهایت، بیتوجهی به زمان‌بندی مناسب برای اجرای برنامه‌ها، به عنوان عاملی کلیدی که می‌تواند بر اثربخشی تمامی تلاش‌ها سایه بیندازد، شناسایی شده است (۱۴).

همچنین بر اساس برخی مطالعات دیگر نیز عوامل سازمانی و مدیریتی، زیرساختی، محدودیت‌های محیطی و زمانی، ضعف در برنامه‌ریزی مسابقات، عدم حمایت اجتماعی، عوامل درون فردی و روانی از مهم‌ترین موانع توسعه فعالیت‌های ورزشی هستند (۱۸، ۱۹). در مطالعه قبیری و همکاران (۲۰۱۹) نیز بر اهمیت تأثیر سه بعد محیطی، سازمانی و فردی-- خانوادگی در گرایش دانش‌آموزان دختر به ورزش مدرسه‌ای تأکید شده است (۲۰).

بر اساس یافته‌های این پژوهش، راهبردهای توسعه ورزش همگانی بانوان در چهار محور اصلی قابل تدوین است. نخست، تقویت برنامه‌های آموزشی با هدف ارتقای سواد ورزشی در بین بانوان و خانواده‌ها از طریق طراحی دوره‌های آموزشی ساختاریافته، کارگاه‌های آشنایی با ورزش و آموزش روش‌های تمرینی ساده ضروری به نظر می‌رسد. دوم، توزیع عادلانه امکانات ورزشی با محوریت احداث اماکن ویژه بانوان در مناطق محروم، تجهیز سالن‌های موجود به امکانات استاندارد و تخصیص بودجه متناسب به استان‌های

مختلف پیشنهاد می‌شود. سوم، جلب حمایت‌های رسانه‌ای از طریق تولید برنامه‌های آموزشی متناسب با فرهنگ بومی، معرفی الگوهای موفق ورزشی در بین بانوان و ایجاد پلتفرم‌های دیجیتال برای آموزش ورزش‌های خانگی می‌تواند نقش مؤثری در آگاهی‌بخشی ایفا کند. چهارم، بهره‌گیری از ظرفیت چهره‌های سرشناس ورزشی به عنوان سفیران سلامت و استفاده از شخصیت‌های محبوب در تبلیغات ورزشی می‌تواند بر جذابیت و مقبولیت اجتماعی ورزش همگانی بیفزاید.

اجرای هماهنگ این راهبردها می‌تواند به پیامدهای ملموسی از جمله کاهش بیماری‌های مرتبط با بی‌تحركی در میان مدت، افزایش درصد مشارکت ورزشی بانوان و کاهش هزینه‌های درمانی ناشی از کم‌تحركی منجر شود. همچنین نهادینه شدن فرهنگ ورزش در سبک زندگی بانوان، ایجاد اشتغال در حوزه ورزش همگانی و تقویت سرمایه اجتماعی از طریق شبکه‌های ورزشی از دیگر آثار پیش‌بینی شده این راهبردهاست. این رویکرد یکپارچه با ایجاد یک چرخه‌ای از تقویت زیرساخت‌ها تا فرهنگ‌سازی می‌تواند تحولی پایدار در ورزش همگانی بانوان ایجاد کند.

در پایان، با توجه به یافته‌های پژوهش، تحقق ورزش همگانی بانوان مستلزم عزمی فراسازمانی است. ضروری است وزارت ورزش و جوانان با همکاری شهرداری‌ها، آموزش و پرورش و صداوسیما، برنامه‌ای یکپارچه و عملیاتی را تدوین کند. این برنامه باید بر تقویت زیرساخت‌های ورزشی، ترویج فرهنگ ورزش از طریق رسانه‌ها و بسترسازی برای مشارکت حداکثری بانوان متمرکز باشد. به کارگیری الگوی ارائه‌شده در این پژوهش می‌تواند نقشه راهی مؤثر برای سیاست‌گذاران در جهت دستیابی به جامعه‌ای سالم و پویا باشد.

پیشنهادهای کاربردی مبتنی بر یافته‌ها

- توسعه برنامه‌های فرهنگ‌سازی و آگاهی‌بخشی رسانه‌ای برای بانوان، با تمرکز بر فواید جسمی و روانی ورزش همگانی.

محدودیت‌های پژوهش

این پژوهش با محدودیت‌هایی از جمله دسترسی محدود به اسناد مرتبط و مشکلات همکاری با برخی مقامات اجرایی مواجه بود. با این حال، یافته‌های آن می‌تواند نقشه‌راهی برای سیاست‌گذاران و نهادهای مرتبط مانند وزارت ورزش و جوانان، شهرداری‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد در جهت توسعه ورزش همگانی بانوان فراهم آورد.

تصدیق

مایلم صمیمانه قدردانی خود را از تحصیلات و فرصت‌های ارزشمندی که در طول مدت حضورم در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد کسب کرده‌ام ابراز کنم. از شما سپاسگزارم که به من با دانشی که بدون شک تلاش‌های آینده‌ام را شکل می‌دهد، قدرت دادید.

- طراحی سازوکارهای اجرایی هماهنگ میان مدیران اجرایی ورزش بانوان برای کاهش سردرگمی‌های مدیریتی.

- توجه ویژه وزارت ورزش و جوانان به الگوی تدوین‌شده پژوهش و بهره‌گیری از آن در سیاست‌گذاری ورزش‌های همگانی بانوان.

- ارتقای مشارکت سازمان‌هایی چون صداوسیما، آموزش و پرورش، وزارت بهداشت و شهرداری‌ها در برنامه‌ریزی و اجرای ورزش همگانی برای زنان.

- تقویت زیرساخت‌های ورزشی مناسب برای بانوان شاغل و دانشجویان از جمله ایجاد باشگاه‌های ویژه، ساعات ورزش منعطف و فضای امن.

References

1. Shibani S. [Investigation of effective factors on the development of mass sports from the perspective of women in Torbat Heydarieh (Thesis)]. Mashhad, Iran: Ferdowsi University of Mashhad, Faculty of Physical Education and Sports Sciences; 2011.
2. Javadi Pour M, Rahbari S, Taifi H, editors. The necessity of placing the issue of mass sports on the agenda of policymakers in the country. In Proceedings of the 11th National Congress of Pioneers of Progress; 2018; Tehran, Iran. Iranian Islamic Model Center of Progress.
3. khajehdehi, P., aghdasi, M. T., Behzadnia, B. Psychological impact of public sports: The moderating effect of place attachment and cognitive styles. *Sport Psychology Studies*, 2023; 12(46): 75-92. doi: 10.22089/spsyj.2022.12653.2307
4. Ehsani M, Saffari M, Amiri M, Kozechian H. Designing the Model of Sport for all in Iran. *Sport Management Studies*. 2016;6 (27):87-108.
5. Ranjbar S. Strategic Report of Investigating Policy Instruments to Promote and Develop Sport for All. Tehran: Iran Parliament Research Center. 19294. (2023). [in Persian].
6. Eime RM, Young JA, Harvey JT, Charity MJ, Payne WR. A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport. *International journal of behavioral nutrition and physical activity*. 2013;10(1):98.
7. Pitney WA, Parker J. *Qualitative research in physical activity and the health professions*. Human Kinetics Champaign, IL; 2009.

8. Eskandari S., Ghamati S., Keshkar S. The role of family responsibilities and personal-environmental factors on the level of women participation in sports. *cultural- Social studies of Olympic*, 2024; 2(3): 25-37.
9. Asefi AA, editor. Identification and prioritization of effective groups in institutionalizing universal sports in Iran. In *Proceedings of the 8th International Conference on Physical Education and Sports*; 2012; Tehran, Iran. Research Institute of Physical Education and Sports Sciences.
10. Glaser, B. G., & Strauss, A. L. *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Aldine Transaction. (1994).
11. Asefi AA. [Identification and modeling of effective factors in institutionalizing universal sports in Iran]. Tehran, Iran: University of Tehran; 2013.
12. Alvani M, Adel Azar A, Danaeifard H. [Qualitative research methodology in management: A comprehensive approach]. Tehran: Eshraghi Publications; 2011.
13. Bazaragan A. [An introduction to qualitative and mixed research methods; A common approach in behavioral sciences]. 4th ed. Tehran: Didar Publishing; 2014.
14. Tahzeebi K, editor. Investigating the effective factors and barriers to the development of mass sports from the perspective of participants and organizers of the Morning Walk and Joy event in Khuzestan Province. In *Proceedings of the International Conference on Management and Economics in the 21st Century*; 2015; Tehran, Iran. Islamic Azad University, Tehran.
15. Creswell JW. *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five designs*. Thousand Oaks, CA: Sage; 1998.
16. Vafaei Moghadam, A. *Designing a model for public sports policy in Iran (Doctoral dissertation)*. Faculty of Physical Education, Mazandaran University. 1398.
17. Zeytoonli A, Pourranjbar M, editors. Investigating the effective factors on the development of mass sports. In *Proceedings of the National Conference on Modern Sports Science, Professional Sports, and Health Promotion*; 2015; Gonbad Kavous, Iran. Gonbad Kavous University.
18. Rahimi, A. H., Khyamian, Z., Ghorban Tabrizi, K., & Sharifian, E. A comparison of factors influencing the development of mass sports in student dormitories. *Research in Sports Training*, (1396). 5(13), 175-192.
19. Hosseini SA, Esmailzadeh M. Investigating the effect of sports on the physical and mental health of medical students. *Journal of Health and Care*. 2016;18(1):1-10.
20. Ghanbari H, Shetabbushehri N, Shafiniya P, Mehralizadeh Y. [Designing a Model for Factors Affecting the Tendency of Elementary School Students to Sport]. *Studies in Learning & Instruction*. 2019;11(1):239-57. Persian.